

Tekst gwarowy — Istebna 2

Autor: Zbigniew Greń

Tekst nagrały Magdalena Lisowiec i Izabela Kraszewska, wstępny zapis — Jolanta Janusz, weryfikacja zapisu i opracowanie — Zbigniew Greń.

Informator: Anna Bury, ur. w 1926 roku w Istebnej. Ukończyła szkołę podstawową, a dalszą naukę przerwała wojna. Ponad 40 lat pracowała na poczcie. Rodzice byli miejscowi, matka — z Istebnej, ojciec z Jaworzynki, pracowali na roli. Mąż pochodził z okolic Istebnej.

Hodowla owiec {vm}T762.mp3|L{/vm}

Na w {tt}= w zimie, jabłonkowanie, czyli wymowa spółgłosek cz, ż, sz, dż oraz ć, ź, ś, dź jako miękkich dźwiękowych cz’, ż’, sz’, dż’|zimie{/tt}, bo tóż’ {tt}akcent na pierwszej sylabie (inicjalny)|chAowali{/tt} g|azdowie łowce. Były s|ałasze, bło…bo były wielki pola, co były jesz’cie ni|e tego, ni|ezorane, {tt}= niezasiane|niAezasziote{/tt}, ale p|astwiska były, ni. Były taki lesz’ne {tt}=takie leśne wielkie|wielki{/tt} p|olany, tu n|a Złotem Groniu, nie było {tt}= wszystko, zapożyczenie z języka czeskiego|wsziecko{/tt} jesz’cie pole uprawne. Coszi uprawiali…. Wieync ludzie h|odowali {tt}= dużo, wiele|kupa{/tt} łowiec. No i robili {tt}= sałas ‘w gospodarce tradycyjnej, miejsce wspólnego wypasu owiec’|sAałasze{/tt}, bo n|a sałasiu był {tt}= gospodarz|gazda{/tt}, był {tt}= pasterz; forma mianownika l. poj. owczor, w przypadkach zależnych występuje wymiana r : rz (frykatywne)|łowczior{/tt} i byli juhaszi, czy, co zaganiali ty łowce. No i tóż’ {tt}= gospodarze, przykład labializacji o (wymowa ło) i frykatywnej wymowy rz|głospodarze{/tt} se na }{tt}= na wiosnę, rozkład nosówki w wygłosie: ę > ym|wiosnym{/tt} p|łoznacziłi łowce, jak szie łowca |łokociła, a miała młode, p|łoznacziłi i tyn gazda ty łowce broł. I un se uż’ wsziecki ty łowce, wiela jich tam mioł, tr|idzieści, szt|erdzieści czy pi|eyrdziesiónt, un ty łowce poz na sałasiu. A a każdy z tych gazdów, co ty łowce mieli na teym s|ałasiu muszioł jedeyn dziyń p|osłacz’ k|ogoshi z domu i n|a cały dziyń tymu |łowcorzowi i tym j|uhasóm, tego, j|edzyni przyniys, bo tóż’, cóz’ by, gdóż’ by mu tam {tt}= gotował|warziuł{/tt} n|a sałasiu. Syr tam mieli, {tt}= żetyca ‘serwatka z owczego mleka’|ziAynczycym{/tt}, bo łoż… łowce d|oili, nó tóż’. Ale potym tym g|ospodarzóm d|owali tyn syr i tóm ži|yenczycym, no. Ale n|a cały dziyń. Moja mama {tt}= moja mama służyła, pluralis maiestaticus|s|Aužili{/tt} |u takigo, jak byli jesz’cie {tt}= panna|dzywkom{/tt}, |u takigo wi|elkigo gazdy, bo w dóma g|ospodarstwa też’ ni mieli. U wi|elkigo gazdy s|užili, co mioł całóm dzi|elniceym jedným, aż’ n|a Zło… z|a Złoty Grón tam, a drugóm d|o Beskida tam ku tej {tt}do tej drogi, cesta ‘droga’ zapożyczenie z języka czeskiego|cesz’cie{/tt}. No. I un mioł sw|ojigo {tt}= pacholek ‘parobek’, przykład z dźwięczną wymową h w miejsce ogólnopolskiego ch|pAahołka{/tt}, łoprócz’ tego jesz’cie mioł dr|ugigo n|ajyntego d|o {tt}=do koni, wynik ekspansji końcówki -ch w odmianie rzeczownikowej, w dopełniaczu liczby mnogiej, z odmiany przymiotnikowo-zaimkowej|konich{/tt} i mama byli jako dzywka, już’ tako… do takich wywnkszych robót, ci|ynżiejszych i p|astyryka jesz’cie była k|u krowóm. To tela było, bo mieli kupa p|ola, ni. Też’ n|a tyn sałas’ {tt}= chadzali (czasownik wielokrotny)|chAodzywali{/tt} z tym j|edzynim. Wżyni do {tt}= płachta do noszenia siana, słomy, liści itp., z taśmami lub sznurami na rogach, służącymi do zawiązywania w poprzek niesionego siana itp. i jako uchwyt|dzichetki{/tt} na pleca, co już’ tam g|azdowie {tt}= przygotowali, zapożyczenie z języka niemieckiego|nAarychtowali{/tt} i każ’dy dziyń jedyn niós, coby tyn..., coby tam mieli co jesz’cz’. No. A potym, potym jak prziszła jesiyń, jak już’ były w|yipaszióne t|y pola, łónki, no tóż’ szie ty łowce d|u domu, każ’dy se {tt}= szedł, uproszczenie grupy spółgłoskowej dł > ł|sziel{/tt} i ty łowce sie {tt}= owce sprowadzało się, prowadziło się|sk|udzało{/tt} d|u domu. Nó tóż’ wi|adomo p|rzez žimem ni|e chłowali tela łowiec, kiedy tam, no bo, już ni mieli zasz’ tam kupa, ale trzi, sz’tyry, piyńcz’, ni. No tóż’ p|otym se łowce z|abijali, mieli miynso n|a {tt}= na zimę, rozkład samogłosko nosowej w ygłosie: ę > ym|žimeym{/tt}, a wełnym… wełnym {tt}= gręplowali, por. czeskie ěchrat ‘gręplować’|czichrali{/tt}. To szie n|azywało… tak szie r|ozcióngało ty, bo… taki sóm ty… ty pyntka tej wełny, tóż’ to sie m|uszało fajnie rynkami, to szie nazywało czichracz’. Tóż’ my też’ jako dziecka my uż’ aj szły, pomagały. Tóż’ w zimie mieli czy g|azdowie r|obłotem. Cz|ichrali tóm wełnym, baby to {tt}= przędły, przykład z wymową frykatywnego rz, rozkładem samogłoski ę > yn i z tzw. sceniczną (przedniojęzykowo-zębową) wymową ł|przyndły{/tt} n|a kołowrotkach, coby były nitki, ni, p|otem to n|a motowidle zm|otali. No i potym to niysz’li…. Był tkocz’. Też’ był tkocz’ tu, pod K|oniakowym i tam potym niysz’li tóm wełnym, ty p|rzyńdziónka szie to nazywało i tam robili.